

DIGITALE SPRONG

Ambities van leraren bieden kansen voor digitale sprong

Toen scholen in maart 2020 hun deuren moesten sluiten, schakelden leraren in rap tempo over op onderwijs op afstand. De eerste uitkomsten van de Monitor hybride onderwijs geven inzicht in hoe dit onderwijs werd ingericht en ervaren.

Hieruit blijkt:

1. Er zijn grote verschillen in de mate waarin en de manier waarop leraren ICT hebben ingezet.
2. De houding en vaardigheden van leraren zijn veranderd.
3. Een digitale sprong maak je door oog te hebben voor de verschillende groepen leraren en bijbehorende ambities in de school.

reflectievragen:

In deze whitepaper kom je verschillende reflectievragen tegen. Deze vragen dagen je uit om naar je eigen situatie te kijken. Door de reflectievragen aan te klikken kom je tevens meer te weten over hoe je collega's terugkijken op de periode van onderwijs op afstand. Deze ervaringen zijn opgehaald bij projectleiders van de Innovatievragen Onderwijs en ICT en in gesprekken met bestuurders, ten tijde van de scholensluiting.

[lees meer](#)

1. Verschillen tussen leraren

De inzet van ICT

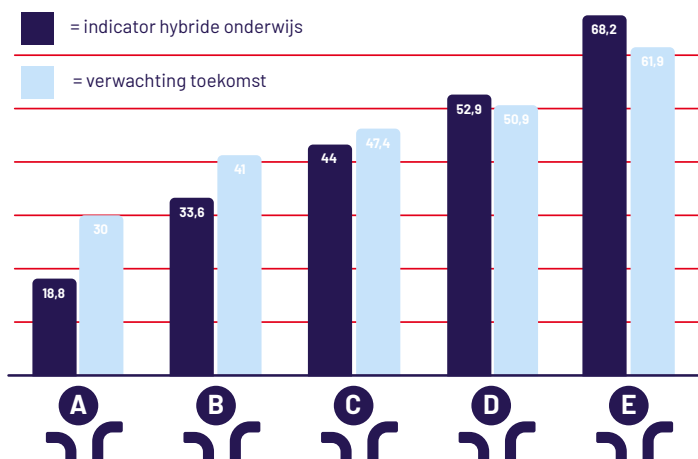
In de Monitor hybride onderwijs is leraren gevraagd welke ICT-toepassingen ze tijdens de coronacrisis hebben gebruikt. Door te kijken naar de mate van ICT-inzet en hybride onderwijs kunnen er binnen elke school vijf groepen leraren worden onderscheiden, van leraren die een kleine variëteit van (digitale) toepassingen inzetten tot leraren die een grote variëteit aan toepassingen gebruiken in hun lessen.

Leraren die relatief weinig ICT hebben ingezet maakten bijvoorbeeld gebruik van het digitale materiaal dat bij een methode hoort. Andere groepen leraren zetten een grotere variëteit aan ICT toepassingen in. Ze gaven online instructies, lieten leerlingen digitaal samenwerken en communiceerden met ouders via online omgevingen.

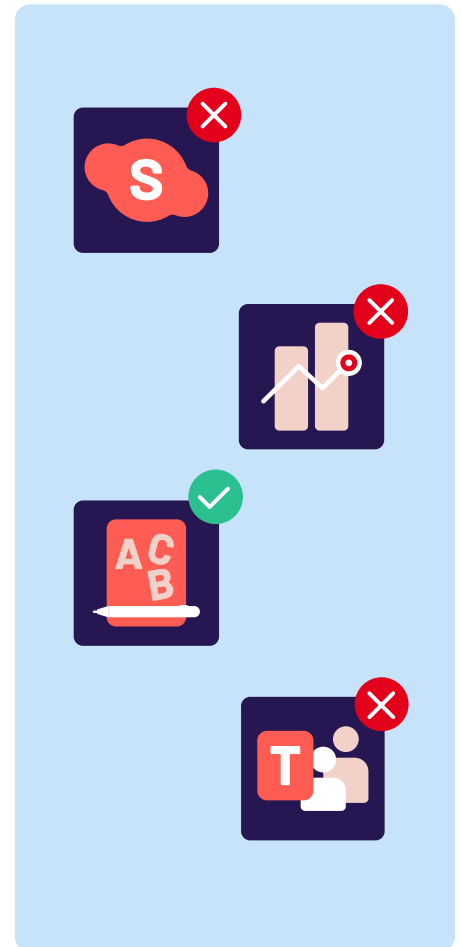
Leraren willen inzet ICT uitbreiden of verduurzamen

De vijf groepen hebben elk hun eigen verwachting over de inzet van ICT in de toekomst. Het is opvallend dat de groepen leraren (A en B) die, tijdens de coronacrisis, relatief het minste ICT hebben ingezet, de grootste groei verwachten in hun toekomstige ICT-inzet. Ze verwachten ICT vooral meer in te gaan zetten bij samenwerkend leren en formatieve evaluatie.

De groepen leraren (D en E) die tijdens de coronacrisis ICT het meeste hebben ingezet, verwachten in de toekomst juist minder ICT te gebruiken in hun lessen. Zij verwachten vooral bij de communicatie met ouders en leerlingen minder gebruik te maken van ICT. Deze afname is mogelijk te verklaren doordat intensieve ICT-gebruikers de digitaliseringsslag die de sector heeft gemaakt, willen verduurzamen.

figuur 1. mate van hybride onderwijs in mrt.-jun. en verwachting toekomst

► **De verscheidenheid tussen leraren is groot. Elke groep heeft zijn eigen toekomstverwachting en daarmee ontwikkelbehoefte.**

reflectievraag:

Hoe ziet de verscheidenheid tussen leraren in het didactisch gebruik van ICT in jullie schoolteam eruit?

[lees meer](#)

2. Houding en vaardigheden zijn veranderd

Attitude als voorspeller van gebruik

De coronacrisis heeft ook impact gehad op de houding en attitude van leraren ten opzichte van ICT.

“Ik zie dat mensen het gebruik van ICT en data leuk beginnen te vinden. Dat leuk vinden is wat ons betreft ook een belangrijk uitgangspunt.” (Projectleider innovatievraag Onderwijs & ICT)

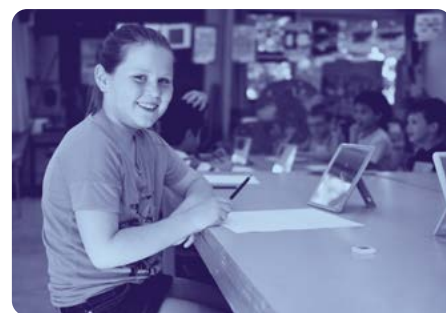
De Monitor hybride onderwijs laat zien dat de attitude van leraren ten opzichte van ICT verschilt per toepassing. Zo willen leraren in de toekomst meer gebruik maken van digitale toetsen en dashboards, maar verwachten ze minder online contact te onderhouden met leer-

lingen en ouders door bijvoorbeeld (beeld)bellen en e-mail.

De attitude van leraren ten opzichte van ICT blijkt de grootste voorspeller van het gebruik ervan te zijn (Van Acker et al., 2013), gevolgd door self-efficacy (vertrouwen in eigen kunnen). Leraren die tijdens de periode van les op afstand de voordelen zijn gaan zien van het gebruik van digitale middelen én vertrouwen hebben in hun eigen vaardigheden zullen er ook meer gebruik van gaan maken. Daarnaast staat een groep leraren die een negatievere attitude heeft ten opzichte van het gebruik van digi-

tale middelen en zich minder vertrouwd voelt met de inzet ervan. Vooral voor deze laatste groep was de afgelopen periode onwennig.

“Er zijn tranen gevloeid, mensen die denken; ik kan het niet, maar het moet wel.” (Projectleider innovatievraag Onderwijs & ICT)

Didactiek, pedagogiek en ICT

De periode van onderwijs op afstand zorgde ervoor dat leraren versneld hun pedagogische en didactische vaardigheden moesten leren toepassen bij de inzet van ICT. Zo werd het belangrijk om te weten hoe je online lessen ontwerpt en online omgangsvormen met leerlingen bespreekt.

“Het gesprek over normen en waarden in online situaties is belangrijk geworden. Hoe gedraag je je online? Onderbreek elkaar bijvoorbeeld niet in online lessen, maar wacht op elkaars beurt. En hoe moet je als leraar omgaan met online pesten? Leraren moeten dat pedagogische gesprek voeren.” (Projectleider innovatievraag Onderwijs & ICT)

Didactische toepassingen van digitale leermiddelen kunnen de kwaliteit van (online) lessen vergroten. Zo kunnen leraren digitale leermiddelen inzetten om te differentiëren, adapteren en formatief te toetsen (Kester et al., 2020). Leraren kunnen daardoor gerichte aandacht geven aan bepaalde leerlingen. Voor de coronacrisis hadden leraren nog weinig aandacht voor deze toepassingen (Kester et al., 2018). Maar het belang van didactische toepassingen van digitale leermiddelen is deze periode een stuk groter geworden.

“Er zit een groot verschil tussen digitaal vaardig genoeg zijn om online les te kunnen geven en in staat zijn om een kwalitatieve goede online les te verzorgen.” (Projectleider innovatievraag Onderwijs & ICT)

► **De houding en vaardigheden van leraren ten opzichte van ICT zijn veranderd. ICT-vaardigheden zijn belangrijker geworden om kwalitatief (hybride) onderwijs te geven.**

reflectievraag:

Op welke vaardigheden heeft jullie team zich ontwikkeld en welke verdienen wat jou betreft meer aandacht?

[lees meer](#)

3. Samen de digitale sprong maken

Leiderschap

De verwachtingen van leraren over hun toekomstige inzet van ICT verschillen. Daardoor verschilt ook hun ondersteuningsbehoefte. Schoolleiders, bestuurders, ICT-coördinatoren of HR-medewerkers die hun team willen ondersteunen staan voor een complexe taak. De Monitor hybride onderwijs laat zien dat de opvatting van schoolleiders en ICT-coördinatoren over de inzet van ICT in de school het meest overeenkomt met de groep veelgebruikers (D en E). Een natuurlijke reflex is dan ook om met name deze groep te ondersteunen in hun behoeftes en professionalisering.

Een mogelijk gevolg van deze reflex is terug te vinden in de Monitor hybride onderwijs. Hieruit blijkt dat leraren in de groep die weinig ICT inzetten minder tevreden zijn over de randvoorwaarden van de school. Ook ervaren zij minder opbrengsten van het hybride onderwijs, dan de groep die ICT intensief inzet. Het is daarom noodzakelijk dat leraren en scholen ondersteund worden in randvoorwaarden en professionalisering om hun ambitie te realiseren (Kennisnet 2015; 2017).

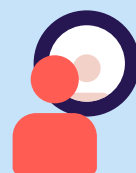
Aan de slag met ICT-bekwaamheid?

- Nieuwsgierig naar hoe jouw team ervoor staat? Begin met het in kaart brengen van de ambities. Dit kan bijvoorbeeld via de Monitor hybride onderwijs (mogelijk tot december 2020).
- De **Handreiking Ict-bekwaamheid** van de leraar ondersteunt bij het opzetten van beleid rondom ICT-bekwaamheid.
- Het **Vier in balans-model** laat zien hoe scholen optimaal rendement kunnen halen uit ict. Het model beschrijft de randvoorwaarden die nodig zijn om ict in het onderwijs goed te kunnen gebruiken.

Over de Monitor hybride onderwijs

De Monitor hybride onderwijs is in juni 2020 uitgezet onder scholen. De eerste rapportage (november 2020) geeft inzicht in hoe schoolleiders, leraren, ouders en leerlingen de periode van onderwijs op afstand hebben ingericht en ervaren. In deze whitepaper worden enkele bevindingen uitgelicht. Het volledige rapport is te downloaden via www.samenslimmerpo.nl/monitorhybrideonderwijs

▶ **Wil je als school werken aan de inzet van ICT en digitale vaardigheden van leraren? Dan is het belangrijk dat je oog hebt voor de verschillende groepen die er op iedere school zijn. Wanneer je inspeelt op de leraren die de mogelijkheden van ICT hebben ontdekt, biedt dit grote kansen om met elkaar de digitale sprong te maken. Als schoolleider heb je hierin een belangrijke rol.**

reflectievraag:

Hoe wordt er in jullie schoolteam leiding gegeven op het vlak van ICT?

[lees meer](#)

Over de Digitale Sprong

Binnen het project de Digitale sprong onderzoekt de PO-Raad aan de hand van verschillende thema's hoe het onderwijs er in de periode maart-juni 2020 uit zag. Wat was de impact op leraren, ouders en leerlingen? Is er inderdaad een 'digitale sprong' gemaakt? Of was de praktijk weerbarstiger? Door data uit de Monitor hybride onderwijs te combineren met eerder onderzoek en inzichten van projectleiders van de Innovatievragen Onderwijs en ICT, brengt de PO-Raad dit in kaart.

Digitale Sprong: *PO-Raad*
Monitor hybride onderwijs: *PO-Raad en Kennisnet*

www.samenslimmerpo.nl/digitalesprong

Literatuur

Kester, L., Cviko, A., Janssen, C., de Jonge, M., Louws, M., Nouwens, S., Paas, T., van der Ven, F., Admiraal, W. F., Post, L., Lockhorst, D., Buynsters, M., & Damstra, G. (2018). Docent en leerling aan het stuur. Onderzoek naar leren op maat met ict. Landelijk onderzoek Doorbraak Onderwijs & ICT. Doorbraakproject Onderwijs en ICT: Universiteit Utrecht | Universiteit Leiden | Oberon.

Kester, L., Lockhorst, D., & Admiraal, W. (2020). Lesgeven tijdens de coronacrisis: Didactische toepassingen van digitale oefenprogramma's. ResearchGate

Universiteit Utrecht, Universiteit Leiden, & Oberon (2018). Docent en leerling aan het stuur. Onderzoek naar leren op maat met ict. Landelijk onderzoek Doorbraak Onderwijs & ICT

Van Acker, F., Van Buuren, H., Kreijns, K., & Vermeulen, M. (2013). Why teachers use digital learning materials: The role of self-efficacy, subjective norm and attitude. *Education and Information Technologies*, 87, 495-514.